

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร¹

วุฒิชัย อุดตะปะละ²

ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ³

ดร.ศิริรักษ์ ลิงหเสม⁴

รศ. ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร และเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Research) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่าคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน แต่สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลจากการศึกษาพบว่า การดำเนินโครงการ/กิจกรรมของคณะกรรมการในระดับชุมชนจะไม่มี การติดตามและประเมินผล สำหรับการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของคณะกรรมการชุมชนในระดับพื้นที่เขตพบว่า เมื่อสิ้นปีงบประมาณจะมีตัวแทนของคณะกรรมการชุมชนบางส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา ร่วมกับทางราชการ โดยจะมีการจัดระดับการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ ก ข ค และ ง

¹ บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ

² นักศึกษาปริญญาโทโครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

⁴ คณะกรรมการสอบค้นคว้าอิสระ

⁵ คณะกรรมการสอบค้นคว้าอิสระ

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านงบประมาณดำเนินงาน และด้านทัศนคติ

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนได้เสนอแนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมได้ออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ด้านงบประมาณดำเนินงาน ด้านทัศนคติ และด้านการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ และยาเสพติดเป็นตัวการที่สำคัญในการบ่อนทำลายทรัพยากรบุคคลของชาติ ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดจะเป็นตัวแปรที่สำคัญให้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมาก โดยการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนร่วม สำหรับประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติดมาเนิ่นนาน ทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต เป็นพื้นที่การค้า เป็นพื้นที่แพร่ระบาด และเป็นทางผ่านของยาเสพติด โดยปัจจุบันปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดและขยายไปทั่วประเทศมากขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาในสังคมอย่างมากมาย เป็นภัยร้ายต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ บั่นทอนความเจริญของประเทศชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมิได้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่จะต้องร่วมมือกัน ด้วยปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องที่ลับซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องทั้งด้านสุขภาพ สังคม การเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง

จากเหตุดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลให้พื้นที่อื่นสามารถนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยใช้การสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหาไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

- การร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
- การร่วมวิเคราะห์ วางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน
- การร่วมดำเนินการและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นการเสียสละแรงกาย สละเวลาและกำลังทรัพย์ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- การร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อให้รู้ว่างานที่ดำเนินการไปนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งยังทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องในการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้ครั้งต่อไป จะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้ดีขึ้น

1.2 ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

1.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 แขวง จำนวน 50 ชุมชน คือ แขวงบางซื่อ จำนวน 38 ชุมชน แขวงวงศ์สว่าง จำนวน 12 ชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้แทนคณะกรรมการชุมชนในเขตบางซื่อ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตบางซื่อที่รับผิดชอบงานยาเสพติด และเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข กรุงเทพมหานครและสมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2563

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ (1975, หน้า 4 อ้างถึงใน อากร วัชร, 2546, หน้า 21-22) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวกับมวลชนในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร
2. ในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

สถาบันพระปกเกล้า (2547, หน้า 2) การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผล กระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

Lisk (n.d. อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ, 2539, หน้า 23) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเข้าร่วม อย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และโดยเฉพาะบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ

ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ (2541, หน้า 93) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาส ที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลัง เผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติ โดยการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชน ในชุมชนทั้งในรูปของบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

อภิชัย พันธเสน (2541, หน้า 151) การมีส่วนร่วมอาจจะเริ่มต้นง่าย ๆ จากความหมายการพัฒนาจาก ข้างล่างแทนวิธีการพัฒนาจากนโยบายเบื้องบน จุดเริ่มต้นที่ง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาไปถึงตัวบุคคล คือการกระจาย อำนาจของการวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นการวางแผนจากส่วนภูมิภาคซึ่งต้องอาศัยแนวความคิดของการพัฒนา มาจากข้างล่างนั่นเอง

ชูชาติ พวงสมจิต (2549, หน้า 13) การมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบกับประชาชน

สุพจน์ พิสุทธิวงศ์ (2550, หน้า 16) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องทีบุคคลและกลุ่มคนเห็นพ้องต้องกัน ในเรื่องความต้องการและการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งแสดงออก ในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

เจษฎา ภูมรา (2551, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงความร่วมมือของบุคคลหรือ กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องความต้องการและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม จนเกิดการลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการ

อรรถศาสตร์ พิลาคเน (2551, หน้า 11-12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการส่งเสริม พลังอำนาจให้แก่ประชาชน สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ

การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

รัฐศักดิ์ จันปุม (2554, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนาสังคมของตนเอง มีส่วนในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อถึงตัวประชาชนเองและต้องเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมมือในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนในสังคม

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองและส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความสมัครใจและพึงพอใจที่จะเข้าร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนในสังคม

ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม

สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นรูปแบบที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้มีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

จักรพงษ์ พงษ์ชัย (2544, หน้า 22) ได้กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบที่ให้ความสำคัญเชิงเนื้อหา คือ รูปแบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดแผน เข้าร่วมในการกระทำ และรับผลประโยชน์ ตลอดจนเข้าร่วมในการประเมินผลการกระทำด้วย

2. รูปแบบที่ให้ความสำคัญในการจัดรูปความสัมพันธ์หรือรูปองค์กร ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจเกิดจากความสมัครใจหรืออาจเกิดจากการถูกชักจูงหรือเกิดจากการบังคับ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปได้ทั้งรูปแบบมีตัวแทนหรือไม่มีตัวแทนก็ได้

3. รูปแบบที่ให้ความสำคัญในรูปของกิจกรรม ซึ่งในรูปแบบนี้จะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะแบบแข่งขันแบบไม่แข่งขัน หรือแบบเฉื่อยชาก็ได้

อิระวัชร จันทระประเสริฐ (2541, หน้า 79) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนา ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ประวิทย์ กังวล (2542, หน้า 16) ได้กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อะไรที่ควรทำและจะทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2530, หน้า 11-12) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ร่วมสละทรัพย์ วัสดุ
3. ร่วมสละร่างกาย
4. ร่วมสละเวลา

สมยศ พุ่มหวั (2544, หน้า 220-222) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้รวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถามกระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่าง ๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีใด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน เช่น การบริจาคทรัพย์ การใช้แรงงาน เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการดำเนินการผ่านไปได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร ช่วยให้บุคคลที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

ประพันธ์ บรรลูลิลป์ (2531, หน้า 22) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

1. ร่วมเป็นประธาน
2. ร่วมเป็นกรรมการ
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น
4. ร่วมประชุม
5. ร่วมใช้แรงงาน
6. ร่วมเป็นผู้ออกเงินและวัสดุอุปกรณ์

จากแนวคิดลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. การร่วมวิเคราะห์ วางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน
3. การร่วมดำเนินการและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นการเสียสละร่างกาย สละเวลา และกำลังทรัพย์ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวสำเร็จตามวัตถุประสงค์

4. การร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อให้รู้ว่าการดำเนินงานที่ดำเนินการไปนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด รวมทั้งยังทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องในการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้ครั้งต่อไปจะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้ดีขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ความหมายและประเภทยาเสพติด

ยาเสพติด ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ยาเสพติดให้โทษตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง มี 38 รายการที่สำคัญ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน เอ็กซ์ตาซี และแอลเอสดี

ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป มี 102 รายการที่สำคัญ เช่น ใบโคคา โคคาอิน โคเดอีน ยาสกัดเข้มข้นของต้นฝิ่นแห้ง เมทาโดน มอร์ฟีน ฝิ่นยา (ฝิ่นที่ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่งเพื่อใช้ในทางยา) ฝิ่น (ฝิ่นดิบ ฝิ่นสุก มูลฝิ่น)

ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษ ประเภท 2 ผสมอยู่ คือ ยารักษาโรคที่มียาเสพติดประเภท 2 เป็นส่วนประกอบอยู่ในสูตร เช่น ยาแก้ไอ ยาแก้ท้องเสีย

ประเภทที่ 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือ 2 มี 32 รายการที่สำคัญ เช่น อาเซติก แอนไฮไดรต์อาเซติก คลอไรด์ 19

ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่ไม่เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 มี 4 รายการ เช่น กัญชา พืชกระท่อม

แนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (จุลศักดิ์ บุญแดง, 2558, หน้า 19-24) ควรดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานควรมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายให้ชัดเจน โดยการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ว่ามีปัญหายาเสพติดด้านใดบ้าง เช่น ในพื้นที่อาจมีปัญหาด้านการผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติดบางพื้นที่อาจมีปัญหายาเสพติดเฉพาะการแพร่ระบาดเท่านั้น โดยไม่มีปัญหาด้านการผลิตและการค้าและบางพื้นที่อาจไม่มีปัญหาด้านใดเลย การวิเคราะห์และจำแนกลักษณะของพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการต่อไป

2. กำหนดมาตรการในการดำเนินงานในลักษณะผสมผสาน

ผลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่เป้าหมายจะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาได้ ในอดีตการใช้มาตรการใด ๆ เพียงมาตรการเดียว ไม่สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้จึงควรผสมผสานมาตรการให้เหมาะสมตามสภาพปัญหา มาตรการที่ควรนำมาใช้ในการดำเนินการได้แก่

2.1 มาตรการป้องกันยาเสพติด

2.2 มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถนะผู้ติดยาเสพติด

2.3 มาตรการปราบปรามยาเสพติด

3. ดำเนินงานในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จะมีประสิทธิภาพต่อเนื่องและยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการเข้าไปในภารกิจปกติที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการกันอยู่ มิใช่งานพิเศษหรืองานฝากที่แยกส่วนออกมาดำเนินการเป็นการเฉพาะตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร หากแต่ควรเป็นเนื้องานเดียวกับการปฏิบัติภารกิจปกติของแต่ละหน่วยงานที่ดำเนินการกันอยู่ เช่น ในกระบวนการให้สุศึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ดำเนินงานแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ก็สามารถบูรณาการเนื้องานป้องกันยาเสพติดเข้าไปในการให้สุศึกษาแต่ละครั้งหรือในกระบวนการพัฒนาเยาวชน ผู้นำสตรีของกรมการพัฒนาชุมชนก็เช่นเดียวกัน สามารถบูรณาการเนื้องานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดเข้าไปในเนื้องานพัฒนาผู้นำไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายงบประมาณเพิ่มเติมแต่อย่างใด

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ที่ผ่านมารัฐเป็นผู้มีบทบาทในการเข้าไปดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการนั้น ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แนวคิดของการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในการจัดตั้งและพัฒนางานของประชาชนให้มีศักยภาพที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยลดบทบาทของรัฐลง รัฐจะเป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน ให้ประชาชนในพื้นที่นั้นคิดเอง ทำเอง และแก้ไขปัญหายาของตนเองเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับ ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยที่ใช้แก้ไขปัญหายาในชุมชนได้ทุกเรื่อง

5. ระดมทรัพยากรของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

สำนักงาน ป.ป.ส. เพียงหน่วยงานเดียวไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะรับผิดชอบในการปฏิบัติการครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ จึงต้องอาศัยการประสานงานและส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การประสานความร่วมมือดังกล่าว จะต้องดำเนินการอย่างใกล้ชิดและกำหนดบทบาทในการดำเนินงานอย่างเหมาะสมให้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะที่ให้องค์กรประชาชนได้มีส่วนร่วมในการผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่และประชากรเป้าหมาย โดยระดมหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินการย่อมนำให้การดำเนินการขยายตัวกว้างขวางและครอบคลุมชุมชนที่มีปัญหายาเสพติด สามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

การดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน สามารถจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

6.1 กิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติด เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา ให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหายาเสพติดในชุมชนและเพื่อเป็นการส่งเสริมเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม กิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ได้แก่

6.1.1 การให้การศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และปรับเปลี่ยนเจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมของเยาวชน ผู้นำชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด คุณภาพชีวิต และการป้องกันตนเอง ครอบครัว ชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด การให้การศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การบรรยาย/อภิปราย/ไต่สวน โดยการใช้วิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญหรือวิทยากรที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรวิทยากรป้องกันยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. จากหน่วยงานในพื้นที่ มาเป็นวิทยากร เช่น สำนักงานสาธารณสุข ตำรวจ สำนักงานศึกษาธิการ

2. การประชุม/การสัมมนา/การฝึกอบรม ดำเนินการโดยการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นำปัญหาเข้ามาสู่การพิจารณาเพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและแสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นต่อไป การดำเนินการดังกล่าวอาจทำได้ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ โดยมีการกำหนดหลักสูตรที่ชัดเจน หรือกระทำอย่างไม่ทางการในวงแคบ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมดังกล่าวอาจดำเนินการในรูปแบบค่ายพักแรมก็จะได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย

3. การจัดนิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสื่อเผยแพร่ ได้แก่ รูปภาพ โปสเตอร์ สิ่งพิมพ์เผยแพร่ หุ่นจำลอง วีดิทัศน์ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้เข้าชม เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเพื่อป้องกันยาเสพติด ที่ถูกต้อง นิทรรศการอาจมีกิจกรรมอื่นเสริมเพื่อเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การสาธิต การเล่นเกม การตอบปัญหายาเสพติด การไต่สวน การแสดงดนตรี ละคร เป็นต้น

6.1.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ข้อมูลเป็นการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสารไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางการสื่อสารที่เรียกว่า สื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด สร้างเจตคติในการต่อต้านการใช้ยาเสพติด สร้างความตระหนักในปัญหายาเสพติด หรือเพื่อสร้างพฤติกรรมที่เอื้อต่อการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดตลอดจนเกิดจิตสำนึกที่จะมุ่งช่วยกันป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชนสามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง ได้แก่ การใช้สื่อระหว่างบุคคล สื่อสาธารณะ สื่อมวลชน ส่วนวิธีการเผยแพร่สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่

1. การเผยแพร่ทางสื่อบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และปรับเปลี่ยนเจตคติ ได้แก่ การเผยแพร่ผ่านวิทยากรที่ผ่านการฝึกอบรม การเผยแพร่โดยสื่อ/การเล่นพื้นบ้าน เช่น ลำตัด หมอลำลิเก มโนราห์ เพลงขอ เป็นต้น เนื่องจากสื่อบุคคลจะมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง จึงมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ดี

2. การเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย สื่อสิ่งพิมพ์ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน การใช้สื่อกลางแจ้ง เช่น คัทเอ๊าท์ บอร์ดข่าว ป้ายผ้า ป้ายคำขวัญ คำเตือนต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งติดอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ

3. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เช่น การจัดรายการเผยแพร่ทางวิทยุ รายการโทรทัศน์ โฆษณาสั้น ในโรงภาพยนตร์

6.1.3 การจัดกิจกรรมทางเลือกให้ชุมชน กิจกรรมทางเลือกเป็นกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดที่ควรดำเนินการอีกกิจกรรมหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากลุ่มเป้าหมายทั้งทางสังคม อารมณ์ จิตใจ การจัดสภาพแวดล้อมของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถมีทางเลือกในการใช้เวลาว่างที่มีอยู่ไปทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ทำให้ห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด เป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความนับถือตนเอง และผู้อื่น กล่าวคือ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ประโยชน์กิจกรรมทางเลือกสำหรับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนสามารถดำเนินการ ได้แก่ กิจกรรมประเภทกีฬา กิจกรรมประเพณีนันทนาการ ได้แก่ การเล่นดนตรี ร้องเพลง การเต้นรำ นาฏศิลป์ กิจกรรม ประเภทศิลปหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้ การทำผ้าบาติก การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรม ทางสังคมต่าง ๆ เป็นต้น

6.2 กิจกรรมแก้ไขปัญหาคาใช้ยาเสพติดในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยมีเป้าหมายเพื่อหยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ติดยาเสพติดและให้การบำบัดรักษา ให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้ติดยาเสพติด กิจกรรมแก้ไขปัญหาคาใช้ยาเสพติดในชุมชน ได้แก่

6.2.1 การใช้มาตรการแทรกแซงพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยการให้หยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด และอาจมีการส่งให้แพทย์รักษาอาการเจ็บป่วยอันเป็นผลจากการใช้ยาเสพติด แต่ยังไม่ติดยาเสพติด ให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อให้เปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด ตลอดจนมุ่งส่งเสริมให้ผู้มีปัญหาสามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข กิจกรรมนี้สามารถดำเนินการโดยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น หรือชุมชนอาจสร้าง บุคลากรขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานนี้เอง โดยการพัฒนาบุคคลที่มีศักยภาพในการดำเนินงานด้านนี้ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำ เยาวชน พระ เป็นต้น

6.2.2 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ติดยาเสพติดในชุมชน สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อ ผู้ติดยาเสพติดไปยังสถานบำบัดรักษา หรือดำเนินการโดยอาสาสมัครในชุมชน โดยอาจมีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ด้านการบำบัดรักษาให้ความช่วยเหลือร่วมมือ อาสาสมัครที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนจะมีบทบาทในการค้นหาผู้ติดยาเสพติด ให้คำปรึกษาแนะนำ ชักจูง ให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ช่วยในการควบคุมและติดตามผลการ บำบัดรักษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือประคับประคองดูแลให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านกระบวนการบำบัดยาเสพติด เรียบร้อยแล้ว ให้สามารถยืนหยัดดื้อยาเสพติดได้ในที่สุด

6.3 การป้องปรามยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อลดโอกาสการกระทำความผิดเกี่ยวกับการซื้อขาย การเสพยาเสพติดในชุมชน ได้แก่ การสร้างเขตปลอดยาเสพติดในชุมชน โดยมีกิจกรรมตรวจสุขภาพและสารเสพติดในร่างกาย การใช้มาตรการการลงโทษทางสังคมแก่ผู้มีส่วนในการค้า การเสพยาเสพติด การเฝ้าระวังปัญหาเสพยาเสพติด โดยสมาชิก ร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลความเรียบร้อยและการกระทำผิดด้านยาเสพติดในชุมชน โดยมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด กับหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อร่วมมือในการรักษาความเรียบร้อยดังกล่าว

สรุป การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายความว่า กิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดโอกาสของบุคคลที่จะเสพยาเสพติด จำหน่าย ครอบครอง ยาเสพติด รวมถึงการให้การสนับสนุนช่วยเหลือป้องกันการกระทำความผิดดังกล่าวด้วยการประสานความร่วมมือกับ ภาคส่วนต่าง ๆ

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Research) และการสังเกต โดยไม่มีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ตลอดจนเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นคณะกรรมการชุมชน	จำนวน 5 คน
กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่สนับสนุน ติดต่อประสานงาน เป็นที่ปรึกษา และช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ชุมชน ประกอบด้วยดังนี้	
2.1 นักพัฒนาสังคม/เจ้าพนักงานพัฒนาสังคม ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางซื่อ	จำนวน 1 คน
2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตบางซื่อที่รับผิดชอบงานยาเสพติด	จำนวน 1 คน
2.3 ภาคประชาสังคมในพื้นที่ ได้แก่ สมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน และอาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร	จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัย ได้ใช้การสัมภาษณ์ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Research) ซึ่งเป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open ended question) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และใช้การสังเกตจากการลงไป ในพื้นที่จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การอธิบายข้อมูลใช้วิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกต รวมทั้งข้อมูล จากเอกสารต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารทางราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลด้านบริบทสภาพแวดล้อม หลังจากนั้น นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบ วิเคราะห์ สรุป และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การค้นหาผู้ติดยาเสพติดในชุมชนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนให้ช่วยกันสังเกตและสอดส่องดูแลพฤติกรรมของคนในชุมชน และอีกวิธีการหนึ่งคือ คณะกรรมการชุมชนจะร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร (อสส.) ออกเยี่ยมเยียนบ้านเรือนของสมาชิกภายในชุมชนทุกครัวเรือน สำหรับสาเหตุของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่วนใหญ่พบว่า มักจะเป็นผู้ที่มีปัญหาครอบครัว ขาดความอบอุ่น ครอบครัวแตกแยกและขาดความดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง

ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่เขตบางซื่อ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือเรื่องการพัฒนาและแก้ไขปัญหาภายในชุมชน และในการประชุมดังกล่าวก็จะนำปัญหาเรื่องยาเสพติดมาปรึกษาหารือและวางแผนการดำเนินงานด้วย

สำหรับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คณะกรรมการชุมชนในพื้นที่เขตบางซื่อจะเน้นการจัดโครงการ/กิจกรรมในเชิงการป้องกัน การเฝ้าระวังภัย และการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เนื่องจากหากจัดโครงการ/กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นเชิงปราบปราม คณะกรรมการชุมชนมองว่าตนเองและครอบครัวอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนงบประมาณที่ใช้จัดโครงการหรือกิจกรรมจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานเขตบางซื่อ หากงบประมาณไม่เพียงพอก็ใช้เงินส่วนตัวของกรรมการชุมชน และในบางครั้งก็จะขอรับบริจาคจากสมาชิกภายในชุมชนและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก สำหรับประชาชนที่ไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมภายในชุมชน ก็จะมาช่วยกันลงแรง หรือบางคนอาจนำวัสดุอุปกรณ์มามอบให้ บางรายนำอาหารและเครื่องดื่มมาบริการ

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า การจัดโครงการ/กิจกรรมในระดับชุมชน จะไม่มีการติดตามและประเมินผลแต่อย่างใด ส่วนในระดับพื้นที่เขตเมื่อสิ้นปีงบประมาณทางราชการร่วมกับตัวแทนคณะกรรมการชุมชนจะมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา โดยจัดระดับการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ ก ข ค และ ง

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่

ด้านการมีส่วนร่วม ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชาชนโดยจะมีการปกปิดข้อมูลเรื่องบุคคลในครอบครัวที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทำให้คณะกรรมการชุมชนไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งคณะกรรมการชุมชนเองก็เกรงว่าตนเองและบุคคลในครอบครัวอาจจะไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชนค่อนข้างลำบาก คณะกรรมการชุมชนจึงไม่ค่อยมีเวลาให้กับชุมชน

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โครงการ/กิจกรรมบางอย่างไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชนซึ่งทำให้คณะกรรมการชุมชนไม่ทราบแผนการดำเนินงาน ชุมชน การขาดช่องทางแจ้งข้อมูลข่าวสารและเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นช่องทางลับ เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนไม่ไว้วางใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ด้านงบประมาณ การจัดโครงการ/กิจกรรมของคณะกรรมการชุมชนมีงบประมาณการดำเนินงานไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนเป็นค่าดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนจากทางราชการต้องนำไปใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นต้น

ด้านทัศนคติ คณะกรรมการชุมชนมองว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องของทางราชการการไม่ให้ออกาสผู้ที่เคยต้องโทษเกี่ยวกับคดียาเสพติดทำให้บุคคลเหล่านั้นต้องกลับไปสู่วงจรเดิมก็เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมเนื่องจากคณะกรรมการชุมชนต้องคอยแก้ไขปัญหาเรื่องเดิมๆ นอกจากนั้นคณะกรรมการชุมชนเห็นว่า ผู้เกี่ยวข้องกัยาเสพติดมีเส้นสายอยู่ในแวดวงต่าง ๆ และมักจะได้รับการอุปถัมภ์จากบุคคลเหล่านั้นรวมทั้งบางรายยังเป็นผู้มีอิทธิพล

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนได้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมได้ออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

ด้านการมีส่วนร่วม จะต้องทำงานโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ด้วยการสร้างจิตสำนึกปลูกฝังให้ประชาชนรู้สึกรักและภูมิใจในการเป็นสมาชิกของชุมชน รู้สึกตื่นตัวและลุกขึ้นมาช่วยกันพัฒนาและแก้ไขปัญหายาเสพติด การสร้างพลังเครือข่าย การแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอื่น ๆ รวมทั้ง ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยโครงการหรือกิจกรรมจะต้องเกิดมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงรวมทั้งต้องให้อิสระแก่ชุมชนในการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ต้น รวมถึงการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการกับคณะกรรมการชุมชน

ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนจะต้องดำเนินการอย่างทั่วถึง ตลอดจนรัฐควรสร้างช่องทางการสื่อสาร การแจ้งข้อมูลเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นช่องทางลับ มีความน่าเชื่อถือและประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก

ด้านงบประมาณดำเนินงาน ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับคณะกรรมการชุมชนอย่างเพียงพอ

ด้านทัศนคติ คณะกรรมการชุมชนควรทำความเข้าใจ ให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยมองว่าผู้ที่ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วย ที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือและบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพให้กลับมาปกติ

ด้านการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนให้มีความมั่นคงเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เนื่องจากหากประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีไปด้วย และทางราชการควรนำคณะกรรมการชุมชนไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก เพื่อได้นำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรปรับปรุงระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2555 ในส่วนของอัตราเงินค่าสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากระเบียบดังกล่าวได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว

2. ควรมีนโยบายสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เช่น มอบโล่ประกาศเกียรติคุณ มอบเงินรางวัลแก่ชุมชนที่ชนะการประกวดชุมชนสีขาว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำคณะกรรมการชุมชนไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจากหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน ในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ในชุมชนต่อไป

2. ควรให้คณะกรรมการชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน กิจกรรม หรือโครงการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันการกำหนดแผนงาน กิจกรรม หรือโครงการเกี่ยวกับการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจะถูกกำหนดโดยหน่วยงานของรัฐมากกว่าประชาชน ทำให้ประชาชนไม่เกิด ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโครงการและอาจจะเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการชุมชน (2) ผู้ที่สนับสนุน ติดต่อประสานงาน เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งในการ ทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะว่าควรทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรและ เปรียบเทียบทางสถิติ

3. ควรศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นการขยายผลและส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชน และประชาชนเกิดความตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน

บรรณานุกรม

- จักรพงษ์ ฟองชัย. (2544). *บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการบริหารงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุลศักดิ์ บุญแดง. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลตำบลนาป่าอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เจษฎา ภูมรา. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมชุมชน เทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี*. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชูชาติ พวงสมจิตต์. (2549). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. คุชภินิพนธ์ครุศาสตรคุชภิบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2541). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประพันธ์ บรรลูลศิลป์. (2531). *ปัจจัยที่มีผลในการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวิทย์ กังวล. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2530) *รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐศักดิ์ จันปุม. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรป่าไร่ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารงานท้องถิ่น, สถาบันบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2547). *รายงานการวิจัยสถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- สมยศ ทุ่งหว้า. (2534). *การพัฒนาชนบท*. สงขลา : ภาควิชาการพัฒนการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุพจน์ พิสุทธิวงศ์. (2539). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาฆ่าของผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อภิชัย พันธเสน. (2541). *พัฒนาชนบทไทย: สมุทัยและมรรค แนวคิด ทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา*.

กรุงเทพฯ : มุลนิธิภูมิปัญญา.

อากร วัชระ. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
ศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*.

ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ,
มหาวิทยาลัยบูรพา.

อิระวัชร จันทร์ประเสริฐ. (2541). *บทบาทของกรมประชาสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาว่างงาน,
วารสารกรมประชาสัมพันธ์, 14(1), 79*.

อรรถศาสตร์ พิลาเคน. (2551). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*.